

CHƯƠNG 2

LƯỢC KHẢO LỊCH SỬ TƯ TƯỞNG XÃ HỘI CHỦ NGHĨA TRƯỚC MÁC

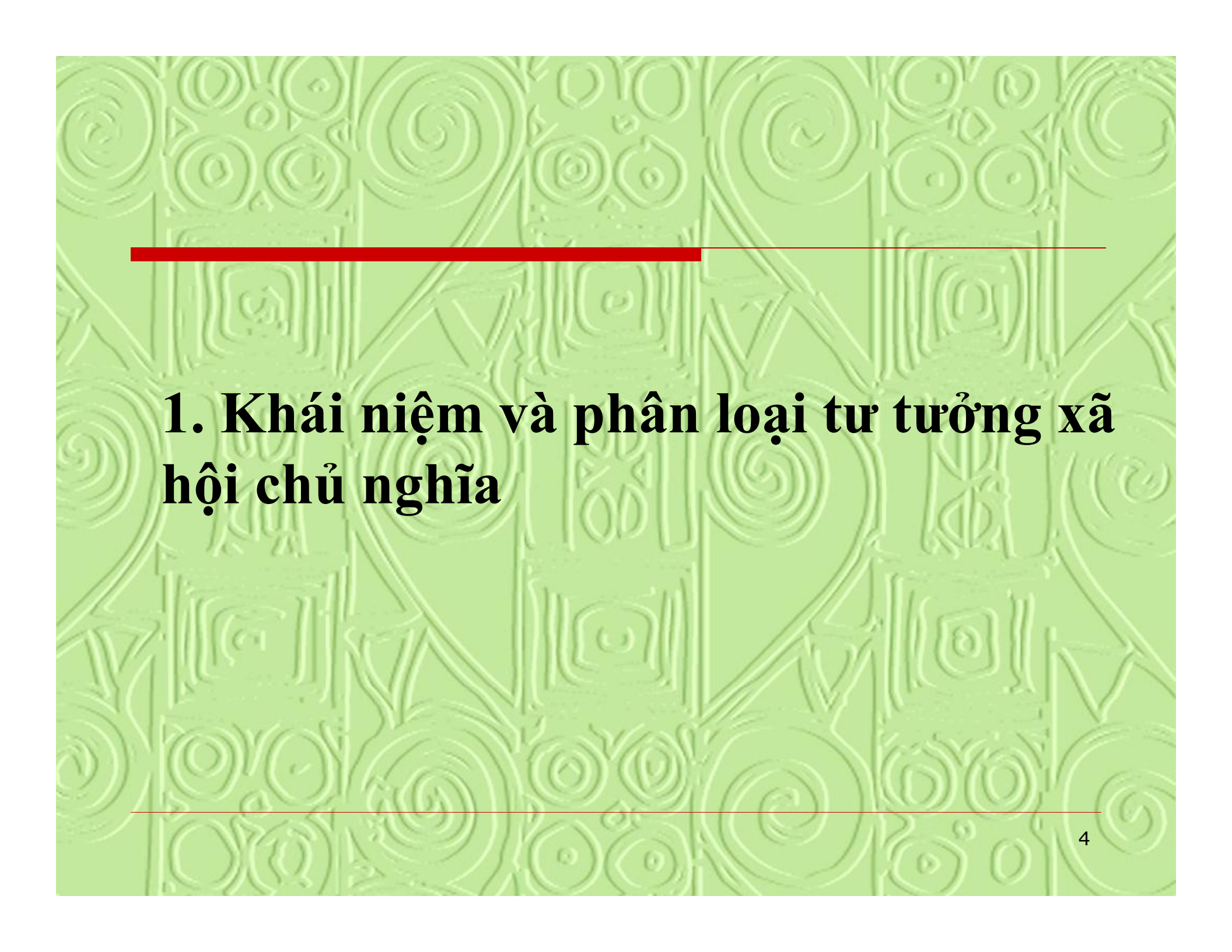
Th.s Nguyễn Văn Thiện
Bộ môn: Chủ nghĩa xã hội khoa học

A. MỤC ĐÍCH, YÊU CẦU:

- Nắm được nội dung các khái niệm: Tư tưởng XHCN, tư tưởng cộng sản chủ nghĩa, chủ nghĩa xã hội không tưởng và các vấn đề liên quan đến khái niệm này.
- Làm rõ giá trị lịch sử cũng như hạn chế và nguyên nhân hạn chế của chủ nghĩa xã hội không tưởng.
- Nắm chắc quá trình phát triển của tư duy lý luận của một thời đại đều là sản phẩm của lịch sử.

B. NỘI DUNG

1. Khái niệm và phân loại tư tưởng xã hội chủ nghĩa
2. Các giai đoạn của tư tưởng XHCN trước Mác
3. Giá trị lịch sử và hạn chế của CNXH không tưởng

1. Khái niệm và phân loại tư tưởng xã hội chủ nghĩa

1.1 Xét về khái niệm

**Tư tưởng
CSCN có tính
triệt để hơn tư
tưởng XHCN**

Mức độ

Khác
nhau

Tư tưởng XHCN

Tư tưởng CSCN

Giống
nhau

Bản chất

**Đều mong
muốn xoá bỏ
chế độ áp bức
bóc lột**

H:1.1 Phân biệt khái niệm tư tưởng XHCN và tư tưởng CSCN

Về Mức độ

Khác
nhau

Chủ nghĩa xã hội

Chủ nghĩa cộng sản

Giống
nhau

Về Bản chất

H:1.2 Phân biệt khái niệm CNXH và CNCS

- Xét về sự biểu hiện của chủ nghĩa xã hội

H: 1.3 Sự biểu hiện của CNXH dưới dạng lý luận và hiện thực

- Tư tưởng XHCN: là những tư tưởng mong muốn xóa bỏ áp bức, bóc lột giai cấp, xóa bỏ mọi bất công xã hội, mơ ước về một xã hội trong đó không có tình trạng người bóc lột người và mọi bất bình đẳng khác.
- Tư tưởng CSCN: là những tư tưởng có tính triệt để hơn tư tưởng xã hội chủ nghĩa. Đó là những tư tưởng vươn tới sự xóa bỏ tận gốc tình trạng áp bức bóc lột và bất công xã hội trên cơ sở xóa bỏ chế độ tư hữu về tư liệu sản xuất, thay thế bằng chế độ sở hữu chung về tư liệu sản xuất.

- Tư tưởng và tư tưởng xã hội chủ nghĩa

+ Tư tưởng

Là hình thái ý thức của con người phản ánh thế giới hiện thực.

Do điều kiện sinh hoạt vật chất

Do chế độ xã hội

Nó là sản phẩm của lịch sử

Quy định

Tư tưởng là hình thái ý thức của con người, phản ánh điều kiện sinh hoạt vật chất của xã hội nhất định.

+ Sự xuất hiện và nội dung phản ánh tư tưởng XHCN.

H: 1.4 Điều kiện ra đời của tư tưởng xã hội chủ nghĩa

- + Do chế độ tư hữu về tư liệu sản xuất.
- + Do có sự phân chia giai cấp, áp bức bóc lột giai cấp, đấu tranh giai cấp.
- + Có từ thời cổ đại (xã hội chiếm hữu nô lệ)
- + Không phải do ý muốn chủ quan mà nó mang tính khách quan.
- + Không phải chỉ có giai cấp công nhân mới có tư tưởng XHCN

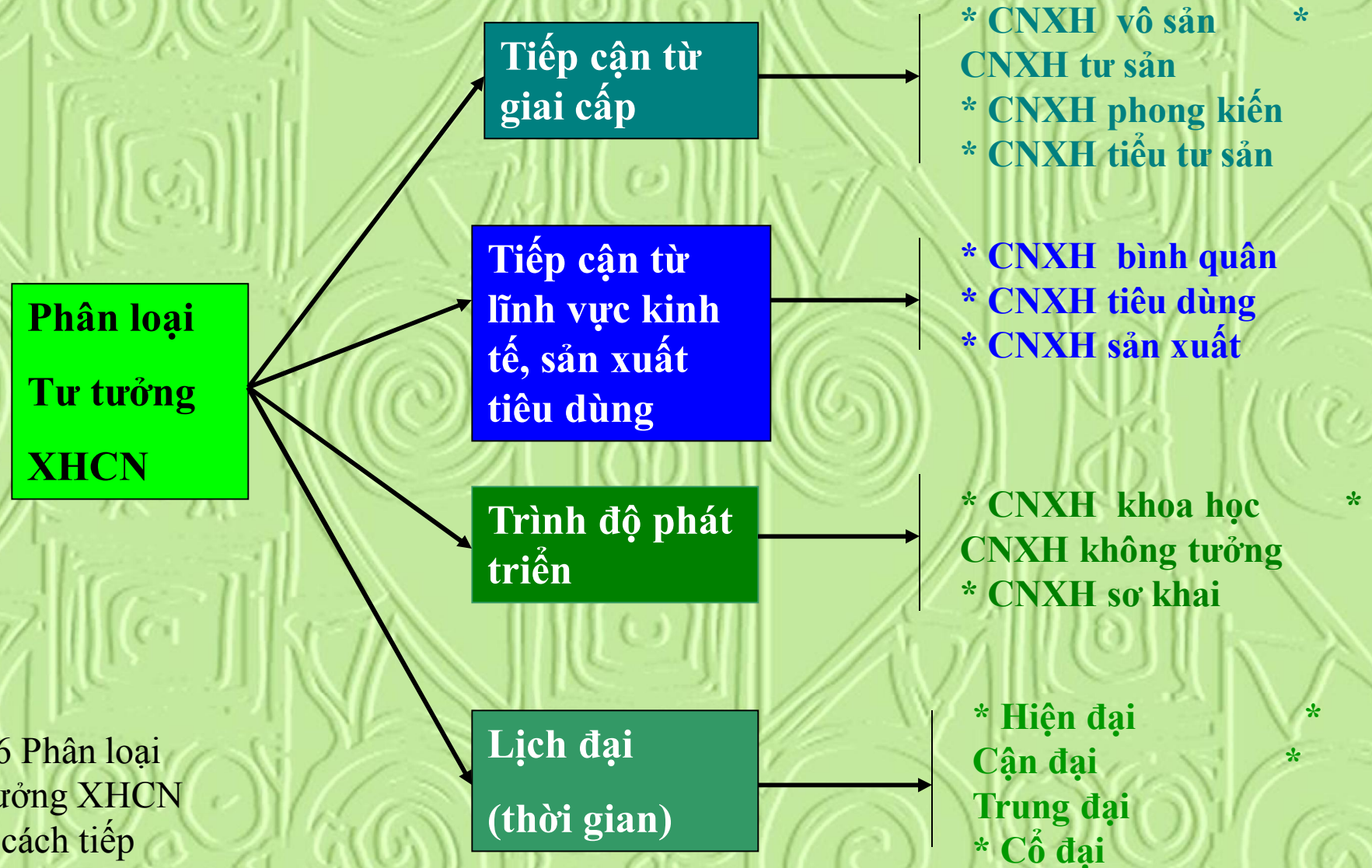
H:1.5 Tư tưởng XHCN phản ánh 3 nội dung của cuộc sống hiện thực

- Không tưởng: là những ước mơ, mong muốn chưa có điều kiện để trở thành hiện thực

Khái niệm không tưởng do Tômát Moro đưa ra vào năm 1516 với tác phẩm nổi tiếng với tên tắt là “Utopia” – có nghĩa là không tưởng. Từ đó đến nay “Utopia” được dùng để chỉ các học thuyết chính trị – xã hội mang tính chất không tưởng – không có cơ sở thực tế và không thể thực hiện được.

- Chủ nghĩa xã hội không tưởng: là tổng hợp các học thuyết chính trị – xã hội biểu hiện dưới dạng chưa chín muồi, thiếu cơ sở thực tế những nguyện vọng, mong muốn thiết lập một xã hội kiểu mới trong đó không có tình trạng người bóc lột người và mọi bất bình đẳng khác.

1.2 Phân loại các tư tưởng xã hội chủ nghĩa

H:1.6 Phân loại Tư tưởng XHCN theo cách tiếp cận khác nhau

- Tư tưởng XHCN biểu hiện rất đa dạng và phong phú, theo cách tiếp cận từ nhiều hướng, nhiều chiều

- + Theo thời gian (lịch đại) chia ra: cổ đại và trung đại; chủ nghĩa xã hội cổ đại, chủ nghĩa xã hội trung đại, chủ nghĩa xã hội cận đại, chủ nghĩa xã hội hiện đại.
- + Theo trình độ phát triển chia ra: CNXH sơ khai, CNXH không tưởng, chủ nghĩa xã hội khoa học.
- + Theo cách tiếp cận từ lĩnh vực kinh tế sản xuất và tiêu dùng chia ra: CNXH sản xuất, CNXH tiêu dùng, CNXH bình quân
- + Theo cách tiếp cận từ giai cấp chia ra: CNXH tiểu tư sản, chủ nghĩa xã hội phong kiến, CNXH tư sản, CNXH vô sản.

Còn rất nhiều cách phân loại nữa như:

- + Theo cách tiếp cận từ chế độ sở hữu chia ra: CNXH và CNCS
- + Theo quan điểm tôn giáo: CNXH Phật giáo, CNXH Hồi giáo

2. Các giai đoạn của tư tưởng XHCN trước Mác

2.1. Tư tưởng XHCN thời cổ đại

- Xuất hiện vào thời kỳ chiếm hữu nô lệ
 - + Sự áp bức bóc lột, bất công, bất bình đẳng xuất hiện
 - + Trong tầng lớp những người bị áp bức bóc lột xuất hiện tư tưởng phản uất trước bất công của xã hội đương thời
 - + Họ mơ ước về một thời đại hoàng kim

- Biểu hiện qua những câu chuyện thần thoại dân gian.

+ Đó là tiếng nói của người lao động chống lại chế độ nô lệ

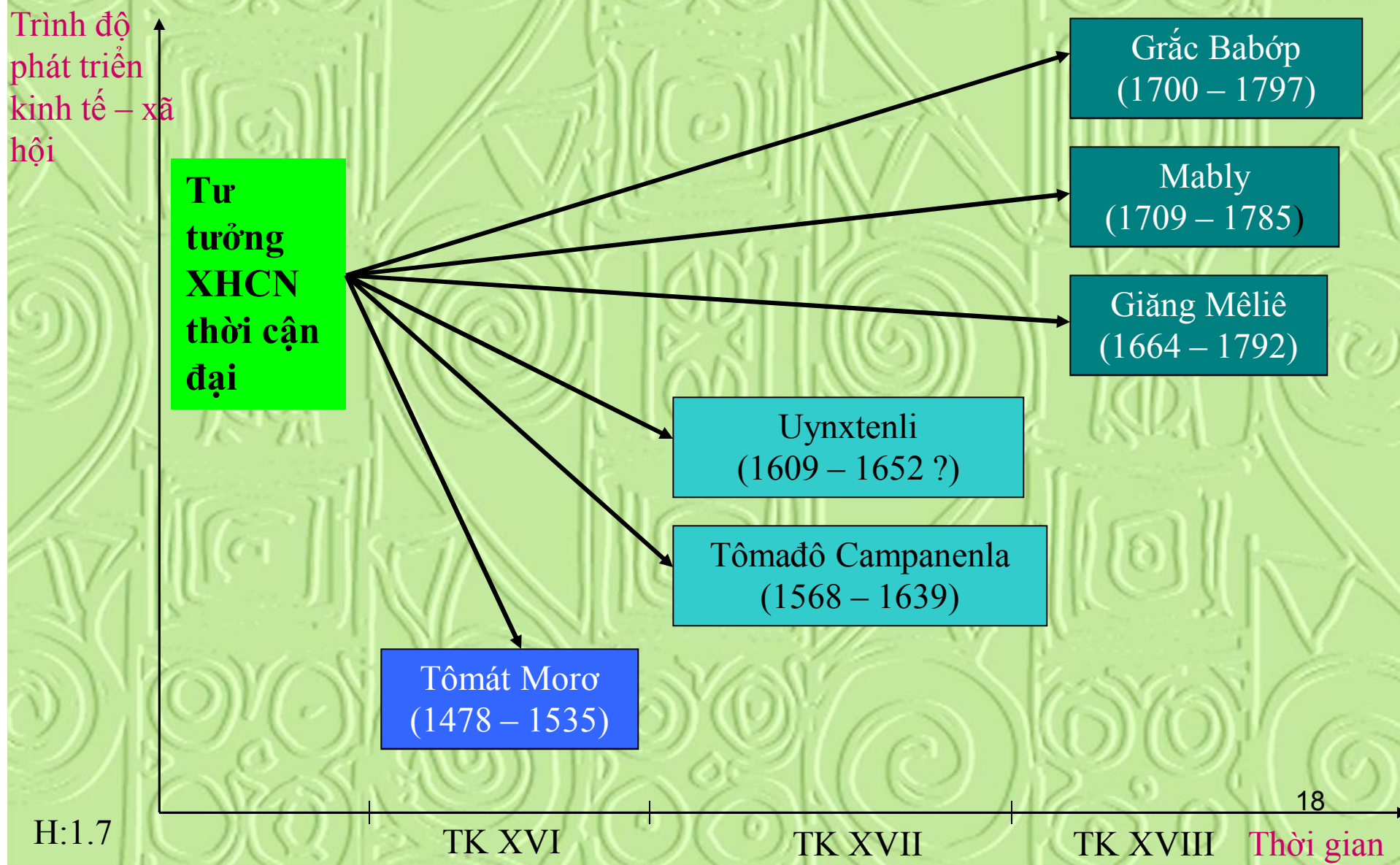
+ Tiểu thuyết “I ăm bum” (TK III tr.CN): xã hội không có chính quyền...

+ Thuyết “Hai lần giáng thế của Chúa”: Lần 1 lập ra giáo hội, hy vọng đem lại trật tự cho xã hội; lần 2 phán xét cho sự toàn thắng của chân lý trước sự giả dối cho cái thiện thắng cái ác.

2.2 Tư tưởng XHCN thời trung đại

- + Chế độ phong kiến là xã hội đặc trưng của thời đại
- + Đạo đức Cơ đốc chi phối nặng nề đời sống tinh thần ở châu Âu
- + Giáo hội đã biến chất và cùng nhà nước phong kiến đàn áp phong trào đấu tranh của nhân dân lao động chống sự bóc lột phong kiến
- + Trong trào lưu đấu tranh ấy, những nguyện vọng có tính chất XHCN đã biểu hiện thành khát vọng về một xã hội bình đẳng, không cần có luật lệ của thời gian.

2.3. Tư tưởng XHCN thời cận đại (CNXH không tưởng thời cận đại) từ thế kỷ XVI đến thế kỷ XVIII

Tư tưởng XHCN của Tômát Moro

Tômat Moro
(Thomas More)

(1478 – 1535)

+ Vài nét về Tômat Moro

- * Tômat Moro sinh năm 1478 trong một gia đình trí thức. Cha ông là một luật sư ở Luân Đôn.
-
- * Ông là người có học thức sâu rộng, là nhà văn xuất sắc thời kỳ phục hưng.
-
- * Năm 1504, ông tham gia vào hoạt động chính trị, vào nghị viện, phụ trách về ngoại giao.
-
- * Năm 1529 ông trở thành huân tước tể tướng, hy vọng sử dụng chức quyền của mình tác động vào luật lệ và chính sách của nhà vua, dần đối lập với nhà vua, bị bắt giam và tử hình.
-
- * Bị xử tử ngày 6-7-1535.